

بررسی نقش شبکه های اجتماعی (میزان کاربست و نوع کاربست) در سبک زندگی جوانان شهر اردبیل

سلیم کاظمی 1

تاریخ دریافت: 1397/10/23 تاریخ پذیرش: 1397/12/1

صفحه: 25-1

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش شبکه های اجتماعی (میزان و نوع کاربست) در سبک زندگی جوانان شهر اردبیل انجام شد. این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی به و لحاظ روش انجام پژوهش، توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری تحقیق حاضر را تمامی جوانان دختر و پسر دارای سنین 25-18 شهر اردبیل در سال 1396 می باشد که حجم آن برابر با 24000 نفر است. برای تعیین حجم نمونه نیز با استفاده از جدول مورگان تعداد 380 نفر به روش نمونه گیری خوشه چندمرحلهای انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات میدانی با استفاده از پرسشنامه شبکه های اجتماعی آریانی و همکاران (1394) و پرسشنامه سبک زندگی جوانان لعلی (1391) انجام شد. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد که بین شبکه های اجتماعی (میزان و نوع کاربست) با سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد. به عبارتیمیزان کاربست شبکه های اجتماعی و نوع کاربست شبکه های اجتماعی مجازی باهم به گونه ای معنی داری 30/6 درصد متغیر سبک زندگی را تبیین می نمایند.

واژگان کلیدی: شبکه های اجتماعی، سبک زندگی، جوانان شهر اردبیل

بیان مساله

امروز با گسترش کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره شاهد شکل گیری نسل جدیدی از ابزارهای اینترنتی هستیم که امکانات بیشتری را برای روابط متقابل، مذاکره، گفت و گو و به طور کلی ارتباط دو سویه فراهم آورده است. (بشیر و همکاران، 1392). شبکه های اجتماعی اینترنتی به عنوان مهم ترین مصادیق این امر، به محلی برای حضور اقشار مختلف جامعه به ویژه جوانان و مکان تبادل آرا و افکار ایشان و تأمین نیازهای متناسب با زندگی اجتماعی جوانان تبدیل شده اند. شبکه های اجتماعی علاوه بر اینکه مرجع تأمین بسیاری از نیازهای فرهنگی و اجتماعی اعضای خود هستند، این امکان را برای اعضاء فراهم می کند که همزمان با انجام سایر فعالیت های اجتماعی از طریق رایانه یا تلفن همراه، فعالیت خود را در این جوامع مجازی نیز پیگیری کنند. بر اساس تعریف هلن صدیق بنای (شبکه های اجتماعی واژه ای است که برای نامیدن گروهی از افراد که در میان خود دارای ارتباطات وسیع و مستمر هستند و یک حلقه منسجم ارتباطاتی را تشکیل می دهند به کار می رود) (بشیر، افراسیابی، 1391).

شبکه های اجتماعی مجازی، ابعاد مختلف سبک زندگی جوانان در دوران معاصر را دستخوش دگرگونیهای اساسی کرده اند بر اساس تعریف؛ استفاده از این شبکه ها، در واقع، مصرف توأم آن زمان، فضا و محتوای نمادین است که هر سه از بنیادهای سبک زندگی در عصر کنونی اند. از این رو، سبک زندگی جوانانی که به صورت روزمره درگیر فرایند تولید و مصرف مجازی هستند، در معرض دگرگونی های قابل توجهی قرار میگیرد؛ تولید و مصرف مجازی در شبکه ها، با کاستن از تولید و مصرف فرهنگی غیرمجازی نظیر مطالعه کتاب، روزنامه، تماشای تئاتر و بازدید از موزه ها و حتی فعالیتهای هنری، سبک زندگی فرهنگی کاربران را به صورت مستقیم متأثر میسازد (فاضلی، 1386). پیامد بلند مدت استفاده از شبکه های اجتماعی، شکل گیری عادت واره های مجازی در بین کاربران است که ویژگی اصلی آن، مصرف انبوه اطلاعات

ونشانه‌هایی است که در نگاه کلی، فاقد معنای تعالی بخش و هویت آفرین‌اند. شبکه‌های اجتماعی از طریق فراهم ساختن امکانات متنوع برای معاشرت آنلاین، بر روابط خانوادگی، روابط دوستی و روابط خویشاوندی نیز تأثیر گذارند (ذکایی، 1391). این شبکه‌ها همچنین، فضایی برای بازاریابی و انتشار پیام‌های تبلیغاتی در رابطه با کالاها و خدمات‌اند. بنابراین، علاوه بر شبکه زندگی فرهنگی، در تغییرات شبکه زندگی اجتماعی و مادی کاربران نیز نقش آفرینی می‌کنند (ذکایی، 1396). گسترش روزافزون استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین جوانان، توجه پژوهشگران اجتماعی را به بررسی تأثیرات و پیامدهای این شبکه‌ها بر زندگی روزمره جوانان معطوف کرده است؛ نگاه اجمالی به آخرین پژوهش‌های انجام شده در این زمینه، نشان دهنده یافته‌های متفاوت و دربرخی از موارد متناقض در آنهاست. درحالی‌که پژوهش سلیمانی نژاد (1391)، فتحی، وثوقی، سلمانی (1393) و شاهنوشیوتاجی (1391) نشانگر نبود رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و تغییرات شبکه زندگی کاربران است، پژوهش‌های دیگر بر تأثیر گذاری قابل توجه این رسانه‌های تعاملی بر زندگی روزمره کاربران تأکید دارند علاوه بر این، درحالی‌که پژوهش‌های دهقان، برزو (1397)، داودی، ماهچیان (1396) جعفری (1395)، نشان دهنده تأثیر مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط کاربران است و پژوهش‌های فرقانی، مهاجری (1395) یوسفی (1396)، بیدی، شریفی نیا، حاتمی (1396)، جعفری، شهابی، همتی (1395)، روحی (1394)، شکاری نمین، حاجیانی (1393) بیانگر تضعیف روابط کاربران در پی استفاده از این شبکه‌هاست.

با پیدایش شبکه‌های اجتماعی، استفاده از این شبکه‌ها جزء جدایی‌ناپذیری از زندگی بسیاری از جوانان شده است که بر روی کلیه جوانب زندگی دانشجویی، از جمله میزان مطالعه، عملکرد تحصیلی و سایر مهارت‌های تحصیلی آن‌ها، تأثیر مستقیم داشته

است (کیرسچنر و کارپینسکی¹، 2010). از جمله تأثیرات منفی این گونه سایت‌ها، به‌ویژه در بین جوانان، می‌توان به کاهش زمان مطالعه و اختلال در روند تحصیل با کاربست این شبکه‌های مجازی (ابراین²، 2011) و افزایش اضطراب و استرس در هنگام استفاده (فراهانی و همکاران، 1390 به نقل از جوادی‌نیا، عرفانیان، عابدینی، بیجاری، 1391) اشاره کرد؛ اما شبکه‌های اجتماعی صرفاً اثرات منفی نداشته و می‌تواند آن‌ها را در جهت اهداف آموزشی به‌کار گرفت (یدیدیا³ و همکاران، 2003؛ تکلیهایمنت، هیکن⁴، 2011). مواردی هم‌چون یادگیری قوانین اجتماعی، تفریح و سرگرمی و انتقال تجربیات از مهم‌ترین دلایل استفاده‌ی افراد از این گونه شبکه‌ها است (جوادی‌نیا و همکاران، 1391).

بنابراین جهانی شدن پدیده‌ای است که جوانب گوناگون زندگی فرهنگی، اعم از نگرش جنسیتی دانش، آموزش رسمی، هویت و سبک زندگی مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد (لطف‌آبادی و نوروزی، 1383). رواج شیوه‌های جدید رفتار اجتماعی برای پرکردن فضاهاى زندگی (مثلاً: پاساژگردی، توجه به رسانه‌های مختلف، مدیریت بدن تمرکز بر ورزش و...)، فردی شدن، اهمیت یافتن سیاست زندگی بر اساس ترجیحات سبک‌های زندگی متفاوت، از جمله زمینه‌های اصلی‌ای هستند که شرایط جدیدی را پیش روی افراد قرار داده‌اند. این بدان معناست که این تحولات، که در قالب جهانی شدن فرهنگی⁵ رخ می‌دهد علاوه بر تأثیر بر ذوق، سلیقه، گذران اوقات فراغت و در نهایت سبک زندگی افراد، نگرش به خود و جامعه و میزان هویت اجتماعی آنها را نیز تحت تأثیر قرار داده است. به عبارتی دیگر در جامعه مدرن، نوع و سبک ((رفتار و کنش‌های مصرفی)) یا ((سبک زندگی)) است که هویت‌های فردی و اجتماعی را

¹Kirschner, P. A., Karpinski, A. C.

²O'Brien, S. J.

³Yedidia, M. J. & et al.

⁴Tecelehaimanot, B., Hickman, T.

⁵Cultural globalization

شکل می دهد (کفاشی و همکاران، 1389). به طور کلی در چنین فضای اجتماعی، علاوه بر سبک های متفاوت زندگی که توسط افراد انتخاب می شود، فرآیند جهانی شدن موجب تغییر در منابع هویتی و هویت گزینی افراد نیز شده است (خواجه نوری و همکاران، 1389). اهمیت این امر زمانی مشخص می شود که بدانیم بدون سبک زندگی و هویت اجتماعی، یعنی بدون چارچوب های مشخصی که شباهت ها و تفاوت ها را آشکار می سازد، افراد یک جامعه امکان برقراری ارتباطی معنادار و پایدار میان خود را نخواهد داشت (کفاشی و همکاران، 1389). بروز آسیب های نوظهور می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های روانی و اجتماعی باشد. به همین دلیل، برنامه ریزی برای شناسایی و آسیب شناسی آن ها ضروری می نماید. آسیب های نوظهور، مرتبط با فناوری های جدید و اینترنت در این مجموعه قرار گیرد؛ و با توجه به اینکه جوانان عضو شبکه های اجتماعی هستند اهمیت و ضرورت لازم جهت تاثیر استفاده از شبکه های اجتماعی را بر سبک زندگی جوانان شهر اردبیل دو چندان می کند. بنابراین اگر میزان تاثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان شناسایی شود می تواند برای برنامه ریزان نظارت بر اجتماع، ارزیابی اثربخشی و کارایی سیاست ها و برنامه های فعلی و تدوین برنامه های جدید کمک کند. از طرف دیگر با توجه به رشد چشمگیر کاربری شبکه های اجتماعی مجازی در بین شهروندان شهر اردبیل در چند سال اخیر و همچنین نبود مطالعه ای در راستای اثرات این فناوری نوین در جامعه آماری شهر اردبیل ضرورت دارد که مورد واکاوی قرار گیرد.

همانطور که اشاره شد در دنیای امروز با گسترش فرهنگ عضویت در شبکه های اجتماعی اینترنتی به ویژه در میان جوانان، زندگی به سبک شبکه های اجتماعی اینترنتی، به سرعت در حال گسترش است. این وضعیت در اثر افزایش روز افزون کاربران اینترنت و شبکه های اجتماعی اینترنتی به وجود آمده است. در روابط اجتماعی روزمره، معمولاً ما با کسی رابطه برقرار می کنیم که در فعالیت های روزمره ما دخیل باشد. این

روابط اجتماعی می تواند به صورت مکالمه رودررو، ارسال پیامک، مکالمه تلفنی و یا رفتن به مکانی همراه با آن شخص باشد. این گونه ارتباطات فعالیت هایی هستند که معمولاً در زندگی روزمره به آنها مبادرت می ورزیم، اما به نظر می رسد امروزه رشد کاربران اینترنت و شبکه های اجتماعی اینترنتی، پیدایش سبک جدیدی از زندگی به نام سبک زندگی جوامع مجازی را در بین جوانان در پی داشته است. این شیوه زندگی که در آمیخته با شبکه های اجتماعی مجازی است، سبک جدیدی از زندگی بوده که همه فعالیت های روزمره را تحت تأثیر قرار می دهد؛ اما لازم است تا جزئیات ارتباط میان عضویت و حضور در شبکه های اجتماعی اینترنتی و مقوله های مختلف سبک زندگی مورد بررسی قرار گیرد تا بتوانیم درک درستی از محدوده روابط میان شبکه های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی به دست آوریم. هنجارها از جمله سازه های مقوم نظم اجتماعی هستند که از اهمیت ویژه ای در مباحث جامعه شناختی برخوردارند که دانشمندان اجتماعی به هیچ مفهومی به اندازه ی مفهوم هنجار در تبیین رفتار انسانی استناد نمیکنند (کلمن، 2011) بنابراین می توان گفت شبکه های اجتماعی در کشور ما به سرعت در میان نوجوانان و جوانان محبوب شده است و چنان که ابرانی ها رتبه سوم را در این شبکه ها کسب کرده اند (ستارزاده، 1386) فرهنگ رسانه ای اینترنت، فضای ذهنی جوانان را اشکال کرده و از آن مهم تر، نمایگر نقش خانواده در کنار ابر رسانه است که والدین روی فرزندان خود تا چه حد کنترل تربیتی و نظارت اخلاقی دارند. بروز آسیب های نوظهور می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های اجتماعی و روانی شود. به همین دلیل برنامه ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب های نوظهور لازم و ضروری می باشد. بنابراین در این تحقیق بر تأثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان با متغیر میانجی سلامت جوانان پرداخته شد. از آنجایی که جوانان هر کشور موتور محرکه تولید و توسعه هر جامعه ای می باشند و می تواند در توسعه و پیشرفت جامعه نقش اساسی و مهم بازی کند. پرسش آغازین و اساسی این پژوهش

عبارت است آیا بین میزان و وع کاربرست کاربرست شبکه های اجتماعی مجازی با سبک زندگی جوانان شهر اردبیل رابطه وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

دهقان (1397) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه میزان استفاده از شبکه های مجازی با روابط اجتماعی دانش آموزان به این نتیجه رسیدند که نوع استفاده هاز شبکه های اجتماعی مجازی موبایلی بر عضویت در گروه های مجازی، تعاملات و روابط اجتماعی مجازی تأثیر مثبت معنادار دارد. عضویت در گروه های مجازی بر افزایش دوستی و حمایت عاطفی تأثیر مثبت معنادار دارد، اما وابستگی زیاده اینترنت بر کاهش روابط واقعی با اطرافیان تأثیر منفی معنادار دارد. افزایش تعاملات مجازی با اطرافیان بر افزایش دوست و حمایت عاطفی تأثیر مثبت معنادار دارد. همچنین نوع استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی موبایلی بر انزو و اونیز آشنایی با دوستان بزهکار اینترنتی تأثیر معنادار ندارد. اما آشنایی برا دوستان بزهکار اینترنتی بر هم نشینی افتراقی تأثیر مثبت معنادار دارد.

مظفری نیا، قاسمی پور (1396) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین سبک زندگی متأثر از فضای مجازی و طلاق عاطفی در شهر ایلام به این نتیجه رسیدند که بین سبک زندگی متأثر از فضای مجازی با طلاق عاطفی رابطه وجود دارد.

عیدی زاده، احمدی بلوطکی (1396) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی واتس آپ و تلگرام با سبک زندگی دانشجویان رشته های علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران به این نتیجه رسیدند که بین میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی واتس آپ و تلگرام با سبک زندگی و تمامی ابعاد آن رابطه معکوس و معنی داری وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی واتس آپ و تلگرام کیفیت همه ابعاد سبک زندگی دانشجویان رشته های علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران کاهش می یابد.

مظفیری (1396) در پژوهشی با عنوان فرهنگ سازی استفاده بهینه از اینترنت (شبکه اجتماعی) و جلوگیری از آسیب های آن در بین دانشجویان دانشگاه های علمی و کاربردی شهر قزوین به این نتیجه رسید که اعتیاد به شبکه های مجازی، آسیب جسمی و روانی، انحرافات اخلاقی، افت تحصیلی، نگرش مثبت به شبکه های مجازی و هویت کاذب را بر نحوه استفاده از شبکه های مجازی دارند.

ذکایی، حسنی (1396) در پژوهشی با عنوان شبکه های اجتماعی و مجازی بر سبک زندگی جوانان: فراتحلیل پژوهشی های پیشین به این نتیجه رسیدند که پژوهش های پیشین به رغم داشتن نقاط قوت دارای متاثر از ضعف نظری و روش شناختی می باشد. پراکندگی و عدم انسجام در سبک زندگی، تلقی متفاوت از شبکه های اجتماعی، پس افتادگی روش شناسی نسبت به چهار چوب نظری، کم توجهی نسبت به اعتبار ابزار، تعمیم نتایج علی رغم استفاده از روش نمونه گیری غیر احتمالی از جمله نقاط ضعف در پژوهش های انجام شده می باشد.

وانگ و همکاران (2012) در پژوهشی با عنوان تاثیر استفاده از اینترنت بر سبک زندگی بزرگسالان به این نتیجه رسیدند که عادت های اینترنتی مشخص همچون بیش از حد آنلاین، دسترسی به اینترنت از کافینت ها و استفاده از اینترنت برای تخلیه هیجانی با عادات سبک زندگی ضعیف در بزرگسالان در ارتباطند؛ اما استفاده از اینترنت برای اهداف آموزشی همچون پیدا کردن اطلاعات رابطه معنادار مثبتی با سبک زندگی در بزرگسالان دارند.

وراسمای و گاوند¹ (2013) در پژوهشی با عنوان تأثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی دانشجویان در آفریقای جنوبی را مورد بررسی قرار داده اند. در این پژوهش آمده است که شبکه های اجتماعی امروزه به عنوان یکی از ملزومات اساسی زندگی جامعه مدرن شده اند به طوری که به نظر میرسد این شبکه ها به شدت بر سبک زندگی افراد

¹Verasmy & Gavender

تأثیر گذارند. روش این پژوهش در زمره پژوهشهای توصیفی - کمی بوده است. بر اساس یافته های به دست آمده از این پژوهش شبکه های اجتماعی برسبک زندگی بیش از نیمی از دانشجویان مورد مطالعه اثرات چشمگیری داشته است. فیسبوک به عنوان محبوبترین شبکه اجتماعی در میان دانشجویان برنوع لباس پوشیدن، آرایش، ورزش، تغذیه و کنترل وزن اثر دارد. استفاده بیش از حد از این شبکه ها با شکل منفی بر ابعاد سبک زندگی همراه بوده است.

کولان دیراج¹ (2014) پژوهشی با عنوان تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی برسبک زندگی انجام داده است. نمونه های این پژوهش شامل 250 دانشجوی دختر و پسر بوده اند که بابت بهره گیری از مصاحبه به سؤالات پژوهش پاسخ داده اند. بر اساس یافته های به دست آمده از این پژوهش، شبکه های اجتماعی برسبک زندگی دانشجویان تأثیرات قابل ملاحظه ای داشته اند. یافته ه انشا نمیدهد شبکه های مجازی برنوع تفریح، تغذیه، ورزش و انتخاب موسیقی دانشجویان مورد بررسی تأثیر گذار بوده است. همچنین در این تأثیرات میان دانشجویان زن و مرد تفاوتی وجود نداشته است. بیشترین استفاده این دانشجویان از این شبکه ها، شامل پیام رسانی، ارسال عکس و فیلم و مواردی از این قبیل بوده است. شایان ذکر است که نوع استفاده از شبکه های مجازی نیز برسبک زندگی کاربران ناثر گذار بوده است به طوریکه استفاده تفریحی از این شبکه ها با اثرات نامطلوب برسبک زندگی همراه بوده است اما استفاده صرفاً ارتباطی از شبکه های یاد شده تأثیری برسبک زندگی دانشجویان نداشته است.

مبانی نظری

شبکه های اجتماعی مجازی

شبکه های اجتماعی اینترنتی به زبانی ساده، صفحات اینترنتی هستند که افراد با عضویت در آنها می توانند دوستیابی کنند، به بحث و تبادل نظر پردازند، تصاویر و فیلم هایی را که

---

1. Kulandairaj

دوست دارند به اشتراک بگذارند و این فرصت رامی یابند تا درباره علاقه مندی ها و مطالب دیگران اظهار نظر کنند و خودشان نیز مطالبی رامطابق با سلیقه و نظر خود منتشر کنند و حتی در دنیای مجازی این شبکه ها، تصویری خیالی از خود ارائه کنند (افراسیابی، 1392)

تعریف مفهومی سبک زندگی: سبک زندگی، اصطلاحی است که در فرهنگ سنتی چندان کاربرد ندارد، چون ملازم بانوعی انتخاب از میان تعداد کثیری از امکان های موجود است و در عمل نه فقط از نسل گذشته تحویل گرفته نمی شود، بلکه پذیرفته می شود (زارع و فلاح، 1391).

سازمان بهداشت جهانی سبک زندگی را اینگونه تعریف می کند: اصطلاح سبک زندگی به روش زندگی مردم و بازتابی کامل از ارزش های اجتماعی، طرز برخورد و فعالیت ها اشاره دارد. همچنین ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی (فعالیت بدنی، تغذیه، اعتیاد به الکل و دخانیات و...) است که در پی فرآیند جامعه پذیری به وجود آمده است (پاکرو، 1390).

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی به و لحاظ روش انجام پژوهش، توصیفی - همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری است. جامعه آماری تحقیق حاضر را تمامی جوانان دختر و پسر دارای سن 18-25 شهر اردبیل در سال 1396 می باشد که حجم آن برابر با 24000 نفر است. برای تعیین حجم نمونه نیز با استفاده از جدول مورگان تعداد 380 نفر به روش یا خوشه چند مرحله ای انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات میدانی با استفاده از پرسشنامه انجام شد. برای گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه به شرح زیر استفاده شده است:

پرسشنامه سبک زندگی

در مطالعه‌ی حاضر جهت ارزیابی سبک زندگی جوانان شهر اردبیل از پرسشنامه‌ای با 70 گویه‌ی بسته پاسخ در طیف لیکرت پنج درجه‌ای و نه بعد سلامت جسمانی، ورزش و تندرستی، کنترل و وزن و تغذیه، پیشگری از بیماری‌ها، سلامت روانشناختی، سلامت معنوی، سلامت اجتماعی، اجتناب از داروها و مواد مخدر و پیشگری از حوادث استفاده گردید. پرسشنامه‌ی سبک زندگی جوانان که در پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گرفته است، شامل 70 گویه و 9 سازه می‌باشد. این پرسشنامه توسط و ساخته و هنجاریابی شده است.

پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی

در پژوهش حاضر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و نوع استفاده‌ی جوانان از این گونه اجتماعات مجازی با استفاده از پرسشنامه‌ی آریانی و همکاران (1394). اندازه‌گیری شد. بخش اول مربوط به مشخصات فردی و تحصیلی و بخش دوم شامل گویه‌های اصلی پرسشنامه که 11 گویه هست و از این تعداد 3 گویه به صورت بازپاسخ (گویه‌های 4، 5 و 6) و 9 گویه به صورت بسته پاسخ (1، 2، 3، 7 الی 12) می‌باشد. گویه‌ی 8 مربوط به این پرسشنامه انواع کاربری‌های شبکه‌های اجتماعی عمومی را مشخص می‌نماید. برای تعیین اعتبار محتوایی، پرسشنامه به تعدادی از صاحب‌نظران و اساتید رشته علوم تربیتی و جامعه‌شناسی و علوم رفتاری داده شده از آن‌ها مورد سؤالات و ارزیابی فرضیه‌ها نظرخواهی گردید و روایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت و پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ در این پژوهش برای متغیر وابسته و برای هر یک از متغیرهای مستقل، محاسبه شد و آلفای همه‌ها آن بالاتر از 0/87 به دست آمد. در این پژوهش برای استخراج اطلاعات و تجزیه و تحلیل آنها از برنامه SPSS و از مون همبستگی پیرسون استفاده شده است.

یافته های پژوهش

جدول (1) توزیع فراوانی و درصد افراد بر حسب گروه سنی

گروه سنی	فراوانی (نفر)	درصد
18 تا 20 سال	195	51/3
21 تا 22 سال	48	12/6
23 تا 24 سال	82	21/6
25 سال	55	14/5
مجموع	380	100

همانطور که در جدول (1) ملاحظه می گردد جوانان در گروه سنی 18 تا 20 سال با 195 نفر (51/3 درصد) بیشترین و جوانان در گروه سنی 21 تا 22 سال با 48 نفر (12/6 درصد) کمترین فراوانی را داشتند.

جدول (2) توزیع فراوانی و درصد افراد بر حسب شغل

نوع شغل	فراوانی (نفر)	درصد
دانشجو	79	20/8
بیکار	120	31/6
آزاد	169	44/5
کارمند	12	3/2
مجموع	380	100

همانطور که ملاحظه می‌گردد بیشترین فراوانی مربوط به افراد دارای شغل آزاد با 44/5 درصد و کمترین فراوانی مربوط به افراد کارمند با 3/2 درصد بود.

جدول (3) توزیع فراوانی و درصد افراد نمونه از نظر مدرک تحصیلی

مدرک تحصیلی	فراوانی (نفر)	درصد
زیر دیپلم	72	18/9
دیپلم	125	32/9
فوق دیپلم	140	36/8
لیسانس	33	8/7
فوق لیسانس	10	2/6
مجموع	380	100

طبق جدول (3) ملاحظه می‌گردد که از جوانان بررسی شده، بیشترین تعداد با فراوانی 140 نفر (36/8 درصد) دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم بودند و کمترین فراوانی نیز با 10 نفر (2/6 درصد) دارای مدرک فوق لیسانس بودند.

جدول (4) شبکه‌های اجتماعی مجازی مورد استفاده‌ی جوانان

نام شبکه‌ی اجتماعی مجازی	فراوانی (نفر)
تلگرام	219
اینستاگرام	211
واتس آپ	65
فیس بوک	49
سروش	36

بررسی نقش شبکه های اجتماعی ...

18	ایتا
63	یوتیوب
6	نیمباز
6	اسکایپ
67	ایمو
62	سایر (اورکات، فیس نما، لینکدن، اینستاگرام، ویبر، مای اسپیس، مرجع متخصصین، مرجع های استخدامی، ...)

طبق نتایج جدول (4)، از جوانان بررسی شده 219 نفر از شبکه های اجتماعی تلگرام استفاده می کردند که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اند. بعد از این شبکه، شبکه اجتماعی اینستاگرام با 211 و ایمو با 67 نفر و واتس آپ با 65 نفر در رتبه های دوم و سوم قرار داشتند.

جدول (5) - توزیع جوانان بر حسب نوع شبکه اجتماعی مورد استفاده (داخلی یا خارجی)

درصد	فراوانی	نوع شبکه اجتماعی مجازی
26/8	102	استفاده ی بیش تر از شبکه ی داخلی
51/8	197	استفاده ی بیش تر از شبکه ی خارجی
20/5	78	استفاده از هیچ کدام یا استفاده از هر دو به صورت برابر
0/8	3	عدم پاسخ

100	380	مجموع
-----	-----	-------

طبق نتایج جدول (5) جوانان مورد بررسی در مقایسه بین استفاده از دو نوع شبکه‌ی اجتماعی مجازی داخلی و خارجی، بیش‌تر از شبکه‌های اجتماعی مجازی خارجی استفاده می‌کنند. بدین معنی که 51/8 درصد (197 نفر) بیش‌تر از شبکه‌های اجتماعی خارجی و 26/8 درصد (102 نفر) بیش‌تر از شبکه‌های اجتماعی داخلی استفاده می‌کنند.

قبل از پرداختن به تجزیه و تحلیل فرضیات پژوهش، نرمال بودن توزیع متغیرهای میزان کاربری شبکه‌های اجتماعی مجازی و سبک زندگی جوانان با استفاده از آزمون آماری کولموگروف اسمیرنوف تک‌نمونه‌ای بررسی گردید.

جدول (6) - وضعیت نرمال بودن توزیع متغیرهای وابسته

سبک زندگی جوانان	میزان کاربری شبکه	
380	380	تعداد
220/86	19/83	میانگین
42/78	2/93	انحراف استاندارد
0/050	0/90	نمره Z
0/25	0/06	معنی‌داری (sig)

همان‌طور که در جدول (6) مشاهده می‌گردد نرمال بودن توزیع متغیرهای میزان کاربری شبکه اجتماعی مجازی ($\text{sig}=0/06 > 0/05$) و سبک زندگی جوانان ($\text{sig}=0/25 > 0/05$) معنی‌دار است.

فرض صفر: بین شبکه‌های اجتماعی مجازی (میزان کاربری و نوع کاربری) با سبک زندگی جوانان رابطه وجود ندارد.

$$H_0 : \rho = 0$$

فرض پژوهشی: بین شبکه‌های اجتماعی مجازی (میزان کاربری و نوع کاربری) با سبک زندگی جوانان رابطه وجود دارد.

$$H_1 : \rho \neq 0$$

برای پاسخگویی به این فرضیه، از رگرسیون چندمتغیری سبک ورود استفاده شد. قبل از اجرای تحلیل رگرسیون، مفروضه‌های این تحلیل مورد بررسی قرار می‌گیرد. این مفروضه‌ها شامل: 1) نرمال بودن متغیرها، 2) استقلال خطاها، 3) عدم وجود هم‌خطی چندگانه.

نرمال بودن متغیرهای در فرضیات قبلی بررسی و تایید شده است. نتایج مفروضه‌های دوم و سوم در جدول (7) گزارش شده‌اند.

جدول (7) نتایج بررسی استقلال خطاها و هم خطی چندگانه در تحلیل رگرسیون

نتیجه	مقدار مجاز	حداکثر مقدار به دست آمده	آزمون
استقلال خطاها وجود دارد	بین 1/5 تا 2/5	2/03	دوربین - واتسون
هم خطی چندگانه وجود ندارد	کمتر از 10	0/94	VIF

با توجه به جدول (7) مقدار آماره دوربین-واتسون در تحقیق حاضر 2/03 می‌باشد. مقادیر بین 1/5 تا 2/5 نشانگر وجود استقلال خطاها در داده‌ها هستند. بنابراین می‌توان گفت که در تحقیق حاضر برای انجام رگرسیون چند متغیری استقلال خطاها وجود دارد. حداکثر آماره عامل تورم واریانس (VIF) در تحقیق حاضر 0/94 بدست آمد که عدد کم‌تر از 10 نشانگر عدم وجود چند هم خطی است. بنابراین می‌توان گفت که در تحقیق حاضر بین متغیرهای پیش بین هم خطی چندگانه وجود ندارد. با توجه به این موارد می‌توان از تحلیل رگرسیون چند متغیری استفاده نمود.

برای بررسی رابطه بین شبکه‌های اجتماعی مجازی (میزان کاربست و نوع کاربست) با سبک زندگی جوانان شهر اردبیل از رگرسیون چند متغیره سبک ورود همزمان استفاده گردید. در جدول (8) نتایج تحلیل رگرسیون گزارش شده‌اند.

جدول (8) همبستگی بین متغیرهای میزان کاربست و نوع کاربست شبکه های اجتماعی مجازی با سبک زندگی جوانان

مجموع مجذورا ت	df	مجذور میانگین	F	sig	R	R2	Adj. R2	
1/084	2	1/542 0	1/351 21	1/000 0	1/553 0	1/306 0	1/291 0	
2/462	374	1/025 0						
متغیرهای پیش بین	ضرایب غیر استاندارد		t	sig	B	خطای معیار	Beta	ضرایب استاندارد
مقدار ثابت	1/47	1/603 0		2/44		0/01		
نوع کاربست	0/191	1/109 0	0/153	1/751 1		0/08		
میزان کاربست	0/452	1/069 0	-0/568	1/531 6		0/00		

بر اساس نتایج مندرج در جدول (8) می توان نتیجه گرفت در تبیین سبک زندگی جوانان شهر اردبیل از روی متغیرهای میزان و نوع کاربست شبکه های اجتماعی مجازی، مجموع متغیرهای پیش بین $R^2 = 0/306$ از واریانس متغیر ملاک را تبیین و پیش بینی می کنند. یعنی متغیرهای پیش بین 30/6 درصد نمره سبک زندگی جوانان شهر اردبیل را تبیین می کنند.

همچنین بر اساس جدول 4-25؛ $R = 0/553$ ، $F(2, 374) = 21/351$ و $P < 0/05$ ، نتایج نشان می دهد که با اطمینان 95 درصد متغیرهای میزان کاربست شبکه های اجتماعی و نوع کاربست شبکه های اجتماعی مجازی باهم به گونه ای معنی داری 30/6 درصد متغیر سبک زندگی را تبیین می نمایند. لازم به ذکر است از بین دو متغیر پیش بین میزان کاربست شبکه های مجازی و نوع کاربست شبکه های مجازی، سهم متغیر میزان کاربست ($\beta = -0/568$) در سطح اطمینان 95 درصد معنی دار است ($p < 0/05$) و با کاهش میزان کاربست شبکه های اجتماعی مجازی، سبک زندگی جوانان شهر اردبیل ارتقا می یابد و با افزایش میزان کاربست شبکه های اجتماعی مجازی، سبک زندگی آنان نیز کاهش می یابد؛ اما سهم متغیر نوع کاربست شبکه های اجتماعی مجازی ($\beta = 0/153$) در هیچکدام از سطوح اطمینان 95 درصد و 99 درصد معنی دار نیست ($p > 0/05$)

نتیجه گیری

هدف این مقاله بررسی نقش شبکه های اجتماعی (میزان و نوع کاربست) در سبک زندگی جوانان 18-25 ساله شهر اردبیل است. به عبارت دیگر، هدف فاصلی این تحقیق بررسی شبکه های اجتماعی مجازی و پیامدها و کارکردهای آن در زندگی روزمره سبک زندگی جوانان و تأثیرات آن بر کنشهای روزمره، و نیز روابط اجتماعی شان است. بررسیها حاکی از آن است که بین استفاده از شبکه های اجتماعی با سبک زندگی رابطه

معناداری وجود دارد. این نتایج با یافته های سایر پژوهشهای انجام شده همچون پژوهش کولاندیراج (2014) با عنوان تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی برسبک زندگی، پژوهش وراسمایوگاوندرا (2013) با عنوان تأثیر شبکه های اجتماعی برسبک زندگی دانشجویان در آفریقای، پژوهش نیلندر (2013) با عنوان رسانه های اجتماعی برای تغییر سبک زندگی و پژوهش سنتولا (2013) با عنوان رسانه های اجتماعی و سبک زندگی و پژوهش همپتون و همکاران (2011) با عنوان سایتهای شبکه های اجتماعی و زندگی ما، همخوانی و هماهنگی دارد. همچنین در پژوهش های داخلی با یافته های دهقان، برزو (1397)، مظفری نیا، قاسمی پور (1396)، مظفری (1396)، عیدی زاده، احمدی بلوطکی (1396)، طالب پور، منصوری، رستمی (1396)، ذکایی، حسنی (1396)، فرقانی، مهاجری (1395)، یوسفی (1396)، یبیدی، شریفی نیا، حاتمی (1396)، داودی، ماهچیان (1396)، داودی، ماهچیان (1396)، ودودی (1395)، توسلی (1395)، جعفری (1395)، جعفری، شهابی، همتی (1395)، بهرامسری (1395)، رسول زاده اقدم، عدلی پور، محمد تبار، افشار (1394)، روحی (1394)، جلال، فتحی، جلال (1394) همخوان و همسو می باشد. این پژوهشگران هم در نتایج نتایج خود به این نتیجه رسیدند که بین استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی با سبک زندگی رابطه وجود دارد. همچنین این پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که شبکه های اجتماعی نقش پررنگی در دنیای امروز دارند و نمی توان آن ها را نادیده گرفت. این شبکه ها بر ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی افراد و در سطح کشور ها و حتی بین الملل تاثیر گذارند و به همین دلیل در حال گسترش هستند. این شبکه ها در آینده نقش به مراتب بیشتر و مهم تری را در زندگی بازی خواهند کرد. شبکه های مجازی در کنار مزایای بی شمار، معایبی نیز دارند که عدم آشنایی کامل با فضای مجازی می تواند آسیب هایی را برای خانواده ها به بار آورد. شبکه های اجتماعی مجازی گونه ای از رسانه های اجتماعی هستند که بیشترین شباهت را به جامعه انسانی

دارند. ظهور و گسترش ارتباطات مجازی و به تبع آن کاربرد شبکه های اجتماعی، تعامل های اجتماعی را دچار تحول شگرفی نموده است. شبکه های اجتماعی مجازی با توجه به کارکرد های متنوعشان برای ترویج سبک زندگی مبتنی بر اینترنت، مورد استقبال قرار گرفته اند. همچنین عبدالله نژاد فراهانی (1393) در پژوهش خود با عنوان تبیین جامعه شناختی تاثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی این نتیجه رسیدند که بین میزان استفاده از شبکه های مجازی و سبک زندگی رابطه معکوس وجود دارد، سبک زندگی به تفکیک نوع برنامه های استفاده از شبکه های مجازی متفاوت است، بین میزان استفاده از شبکه های مجازی و رفتارهای دینی و همچنین نگرش به ازدواج رابطه معکوس وجود دارد و بین میزان تماشای برنامه های ماهواره و مدگرایی رابطه مستقیم وجود دارد، بین میزان استفاده از شبکه های مجازی و اوقات فراغت و همچنین شیوه تغذیه رابطه مستقیم وجود دارد با افزایش استفاده از شبکه های مجازی نوع گذران اوقات فراغت و شیوه تغذیه نیز تغییر کرده است. بین زنان و مردان از لحاظ میزان استفاده از شبکه های مجازی تفاوت مشاهده شد که زنان بیشتر از مردان از شبکه های اجتماعی مجازی استفاده می کنند، بین وضعیت تاهل و استفاده از شبکه های مجازی تفاوت وجود ندارد. بین سن و میزان استفاده از شبکه های مجازی رابطه معکوس وجود دارد. میزان استفاده از شبکه های مجازی میان دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی ارشد بیشتر از کارشناسی بود و میزان استفاده از شبکه های مجازی میان گروه های شغلی متفاوت است افراد بیکار بیشتر از اینگونه شبکه ها استفاده می کنند. بنا به نتایج بدست آمده پیشنهاد های زیر ارائه می گردد:

1- آموزش سواد رسانه ای و آگاهی دهی به جوانان و اطلاع رسانی و فرهنگسازی و نظارت کارشناسانه بر شبکه های اجتماعی میتواند به عنوان پیشنهاد های اساسی برای سیاستگذاران حوزه مجازی باشد تا بتوان با استفاده از امکانات و فرصت های ایجاد شده در شبکه های اجتماعی، شرایط تقویت و گسترش سبک زندگی سالم و بدون تنش

رابرای جوانان مهیا کرد و از تهدیدهای آن نیز با فرهنگ سازی در امان ماند و تهدیدها را تبدیل به فرصت کرد.

2- پیشنهاد می شود که والدین ضمن آشنا و آگاه نمودن فرزندان خود با قابلیت ها و جذابیت های شبکه های اجتماعی در کنار آسیب شناسی، این امکان را برای نوجوانان فراهم نمایند تا همچون سایر اقشار جامعه از آن بهره مند شوند در بین محصولات فکری و فرهنگی گوناگون بتوانند دست به گزینش زده و از این طریق مانع از حضور آنها در شبکه های اجتماعی مخرب شوند.

3- ایجاد شبکه های اجتماعی متناسب با قوانین اسلامی می تواند یکی از راه های گسترش سبک زندگی اسلامی در بین جوانان تلقی شود. هر یک از جوامع مجازی در بدو عضوپذیری فرمی را در اختیار کاربران قرار دهد تا قوانین آن شبکه را قبول کنند و در صورت بی توجهی طبق قوانین برخورد شود.

4- پیشنهاد می شود مسئولان صدا و سیما جمهوری اسلامی برای تهیه و تولید برنامه های جذاب، عمیق و مورد نیاز جوانان برای جانشین سازی آن با محتوای شبکه های اجتماعی اقدام لازم را اتخاذ کنند.

5- پیشنهاد می شود همه مسئولین استان با افزایش تبلیغات آموزشی مانند نصب بنرها و تابلوها در سطح شهر، باهدف آموزش خطرات شبکه های اجتماعی مجازی اقدام لازم را انجام دهند.

منابع:

- افراسیابی، محمد صادق، 1392، مطالعات شبکه‌های اجتماعی و سبک زندگی جوانان، تهران: انتشارات سیمای شرق، 108 صفحه.
- امیرپور، مهناز (1392)، تاثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان، فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، سال اول، شماره سوم.
- امیری، مجید؛ تاج آبادی، رضا؛ رحیمی، محمد، 1390، نقش شبکه‌های اجتماعی اینترنتی در جنگ نرم سایبری، اولین همایش شبکه‌های اجتماعی و فضای سایبر و نقش آن در تأمین امنیت و آگاهی خانواده، تهران، صص 180-168.
- بشیر، حسن؛ افراسیابی، محمد صادق، 1391، شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان (مطالعه‌ی موردی: بزرگ‌ترین جامعه‌ی مجازی ایرانیان)، فصلنامه‌ی تحقیقات فرهنگی، 5 (17)، صص 62-31.
- بشیری، جواد؛ ندیم، مژگان، 1390، میزان استفاده از منابع اینترنتی در طرح‌های تحقیقاتی، سازمان ترویج آموزش و تحقیقات کشاورزی، فصلنامه‌ی مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات، 22(2)، صص 148-163.
- بیژن، زارع؛ فلاح، مهدی (1391)، بررسی سبک زندگی جوانان در شهر تهران و عوامل موثر بر آن، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره 5، شماره 4، صص 105-75.
- جهانگیری، یحیی (1390) شبکه اجتماعی؛ فرصت یا چالش. فصلنامه ره آورد نور، شماره 37

- ذکایی، محمد سعید (1391)، مصرف و سبک زندگی، رویکردها، مسائل و آسیب ها، فصلنامه رسانه، سال 23، شماره 3.
- عبدالله نژادفراهانی، احمد رضا (1393)، تبیین جامعه شناختی تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه علمی کاربردی شهر تهران . پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- عیدی زاده، رضا؛ احمدی بلوطکی، حاجی محمد (1396)، مطالعه رابطه استفاده از شبکه های اجتماعی واتس آپ و تلگرام با سبک زندگی دانشجویان رشته های علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران، فصلنامه مطالعات جامعه شناسی، سال دهم، شماره سی هشتم.
- فاضلی، محمد (1386)، مصرف و سبک زندگی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- کفاشی، مجید، منوچهر پهلوان و کاظم عباسنژاد عربی (1389) بررسی تأثیر سبک زندگی بر هویت اجتماعی جوانان: مطالعه موردی جوانان 29 – 15 ساله شهر بابل، پژوهش اجتماعی، شماره 9، صص 139-117
- آریانی، ابراهیم؛ زاهد بابلان، عادل؛ معینی کیا، مهدی؛ خالق خواه، علی (1393). نقش شبکه های اجتماعی مجازی بر قابلیت های پژوهشی و کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، پایان نامه کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، دانشگاه محقق اردبیلی
- جوادی نیا، سید علیرضا؛ عرفانیان، مرتضی؛ عابدینی، محمدرضا؛ بیجاری، بیتا (1391)، بررسی تأثیر استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، جلد 12، شماره 8، صفحات 606-598.

-خواجهنوری، بیژن، علی روحانی و سمیه هاشمی (1389) سبک زندگی و هویت ملی: مطالعه موردی: دانشآموزان دبیرستانهای شهر شیراز، مطالعات ملی، شماره 44، صص 127-152.

-خواجهنوری، بیژن، علیروحانی و سمیه هاشمی (1390)، سبک زندگی و مدیریت بدن، جامعه شناسی زنان، سال دوم، شماره 47، 4-21

ذکایی، محمد سعید (1396). جامعه شناسی جوانان ایران، تهران: انتشارات آگه

-ستارزاده، داود (1386)، بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن، فصلنامه علوم اجتماعی، 14

-ستارزاده، داود (1386) «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن»؛ فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی، شماره چهاردهم،

-کلمن، جیمز (2010)، بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه مصبوری، تهران: نشرنی

-لعلی، محسن؛ عابدی، احمد؛ کجاف، محمدباقر (1391) ساخت و اعتباریابی پرسشنامه سبک زندگی، پژوهش های روانشناختی، دوره 15، شماره 1

-لطف آبادی حسین، نوروزی وحیده (1383)، بررسی چگونگی نگرش دانش آموزان دبیرستانی و پیش دانشگاهی ایران به جهانی شدن و تاثیر آن بر ارزشها و هویت دینی و ملی آنان، فصلنامه نوآوری های آموزشی، دوره 3، شماره 9، 119-

- Kirschner, P. A, Karpinski, A. C. 2010. Facebook and academic performance. *Computers in Human Behavior*, 26 (6): 1237-1245.

-O'Brien, S. J. 2011. *Facebook and other Internet use and the academic performance of college students: Temple University.*

-Teclhaimanot, B., Hickman, T. 2011. *Student-Teacher Interaction on Facebook: What Students Find Appropriate. Tech Trends, 55 (3): 19-30.*

- Yedidia, M. J., Gillespie, C. C., Kachur, E., Schwartz, M. D., Ockene, J., Chepaitis, A. E. 2003. *Effect of Communications Training on Medical Student Performance. JAMA, 290(9): 1157-65.*

